

**SAMEN
STERKER
IN DE
WIJK**

*een aanpak
in de praktijk*

Suus (35) bezoekt haar moeder Nel die vanwege haar dementie in een beschermde woonvorm woont. Omdat het mooi weer is maken ze een ommetje naar het dorpsplein. Ze willen een kijkje gaan nemen bij de beweegtuin die vorige week geopend is. In de beweegtuin is Ahmed (27) een statushouder. Onder zijn leiding lopen de kinderen van zijn Nederlandse vriendin een parcours door de beweegtuin. De oefeningen die hij met de kleuters doet zijn zo aanstekelijk dat Nel op afstand de oefeningen na doet. Als de kinderen dat opmerken, kijken ze lachend om en vragen ze: oma, train je met ons mee?!

Zo raakt Suus in gesprek met Ahmed en komt ze erachter dat hij uit Syrië komt en daar personal trainer was. Omdat hij de taal nog niet goed spreekt kan hij hier niet in zijn oude baan aan het werk. Suus zegt: maar als je zonder woorden mijn moeder enthousiast kan laten bewegen, kan je dat ook vast met andere bewoners van het verzorgingstehuis. Zal ik je in contact brengen met de activiteitenbegeleidster van dit huis?

En zo leidt deze toevallige ontmoeting tot meer. Ahmed mag als vrijwilliger wekelijks gymlessen verzorgen in het verzorgingstehuis. Bij mooi weer natuurlijk heerlijk buiten in de beweegtuin en anders in de aula van het verzorgingstehuis zelf.

En Nel? Die geniet dubbel, ze heeft niet alleen wekelijks sport waar ze van geniet, maar krijgt ook regelmatig extra bezoek van de beide kleuters die het maar wat leuk vinden dat ze nu ook een oma hebben die bij hen om de hoek woont!

WIJ HEBBEN EEN DROOM...

Een buurt waar mensen met verschillende achtergronden samen leven. Een buurt waarin iedereen meetelt en gezien wordt, waar 'gewone' en 'ongewone mensen' meedoen en van waarde zijn, ongeacht hun achtergrond. Een samenleving in de letterlijke zin: samen leven. Waarin vragers van ondersteuning of zorg ook dragers voor anderen kunnen zijn.

DE WERKELIJKHEID...

Die is anders. Wijken met veel goedkopere huurwoningen worden steeds meer een verzamelplaats van kwetsbare mensen. De leefbaarheid komt onder druk te staan. Intramurale zorg en de opvang van GGZ-cliënten en mensen met een verstandelijke beperking zijn teruggebracht. De traditionele verzorgingsstaat is verleden tijd. Kwetsbare mensen moeten zichzelf nu in een gewone leefomgeving redden. Buurten zijn daar niet op berekend, instanties vaak ook niet. **Mensen leven niet samen, maar langs elkaar heen.**

DE AANPAK VAN DROOM NAAR WERKELIJKHEID

Door het organiseren van een fijnmazig netwerk in wijken en buurten kunnen de verschillende professionals elkaar ontmoeten en ervaringen en informatie uitwisselen. Dit heeft als doel tot andere (ontschot)te samenwerking te komen, om hiermee een zwaartepunt te realiseren in de omslag van de instituties naar zo gewoon mogelijk passend bij het leven van mensen zelf. In dit boekje is in de vorm van een gereedschapskist en door middel van literatuuronderzoek uitgewerkt wat hierbij belangrijk is. De gereedschapskist is een werkmethode voor Nijmegen, die aan de hand van vier concrete projecten in 2021 in praktijk wordt gebracht. Daarna wordt deze jaarlijks aangevuld en bijgesteld.

Hiermee is de gereedschapskist een eerste aanzet om gezamenlijk in de praktijk aan de slag te gaan en werkender- en lerenderwijs gezamenlijk ervaringen op te doen en die weer toe kunnen passen.

AANBEVELINGEN UIT EERDERE ONDERZOEKEN

Uit eerdere projecten en onderzoeken over dit onderwerp zijn aanbevelingen gedaan, die we als aanbevelingen meenemen voor onze opdracht. Die zijn:

Zorg voor:

1. plekken waar voor en door mensen initiatieven worden opgezet voor ontmoeten en/of hobby's
2. beweging van onderaf: bij een burgerinitiatief faciliteren i.p.v. reguleren
3. bewoners die meerwaarde ervaren van diversiteit en behoefte hebben aan community in de buurt
4. voldoende balans tussen kwetsbare en minder kwetsbare bewoners
5. gemeenschappelijkheid en verbondenheid voor (vrije) tijdsbesteding en informele steun
6. vanaf het begin af aan in de werkwijze op inzetten om weerstanden weg te nemen
7. DNA van een Gideons bende: pionieren, leren, faciliteren (en monitoren) en niet gaan managen
8. zoveel mogelijk mandaat bij de burgers en wijkprofessionals
9. maximale ontschotting
10. eerst voor herkenbaarheid in de wijk en ga dan opbouwen
11. ankerplekken (terugval en opstartplekken)
12. de scheidslijn tussen de rol van buurman/buurvrouw en de rol van hulpverlener
13. dat alle professionals weten waar de 'zachte vindplekken' - assets te vinden zijn
14. zorgondernemers die zelf wonen en/of werken in de buurt
15. doorzettingsmacht (samen actie leren met andere bestuurders) met sandwichmethodes
16. voor projecten voor en door bewoners
17. voor community coaches die energierijke initiatieven en verbinding stimuleren
18. sturing op wie waar komt te wonen om disbalansescalaties te voorkomen
19. sociaal beheer
20. een inrichting die ontmoeting makkelijker maakt
21. een goede mix van diverse soorten woningen
22. voldoende reuring, (toevallige) ontmoetingsplekken en voorzieningen
23. zelfstandige grotere wooneenheden (zie gemengd wonen)
24. woonvereniging met bestuur met als doel leefbaarheid stimuleren

SAMENWERKEN OP EEN ANDERE MANIER

*I learn by
doing*

De betrokken organisaties werken volgens de uitgangspunten van moderne devotie, omdat dat enorm helpt bij inclusief denken. De School voor Publieke Waarden geeft je nieuwe inzichten die essentieel zijn voor de publieke zaak van morgen. Daarin staat maatwerk centraal. Solidariteit en gelijkheid krijgen een andere invulling. Beleid maken wordt vervangen door publiek ondernemen. Burgers, bedrijven en overheid worden in toenemende mate samen eigenaar van publieke problemen en oplossingen. Deze manier van samenwerken is het uitgangspunt bij het tot stand komen van dit boekje.

ONZE DROOM ALS PRAKTIJKVOORBEELD

1. een plek in de buurt of wijk van en voor iedereen
2. met mogelijkheden voor iedereen om van betekenis te zijn
3. alle voorzieningen dragen een steentje bij
4. met reuring en rust
5. waar je je thuis en veilig voelt

Zorg met Hart

Oefenwinkel/
dagbesteding

Rustpuntzoeker

Buurtsuper

Afhhaalgerechten gemaakt
door burens voor burens

Koffiecorner/
proefplaats

Marktplaats/weggeefwinkel
tweedehands goed

2e HANDS
2e KANS

Expositie/verkoop van
zelfgemaakte spullen

Sport & Beweging voor iedereen
in de beweegtuin

't Trefpuntje

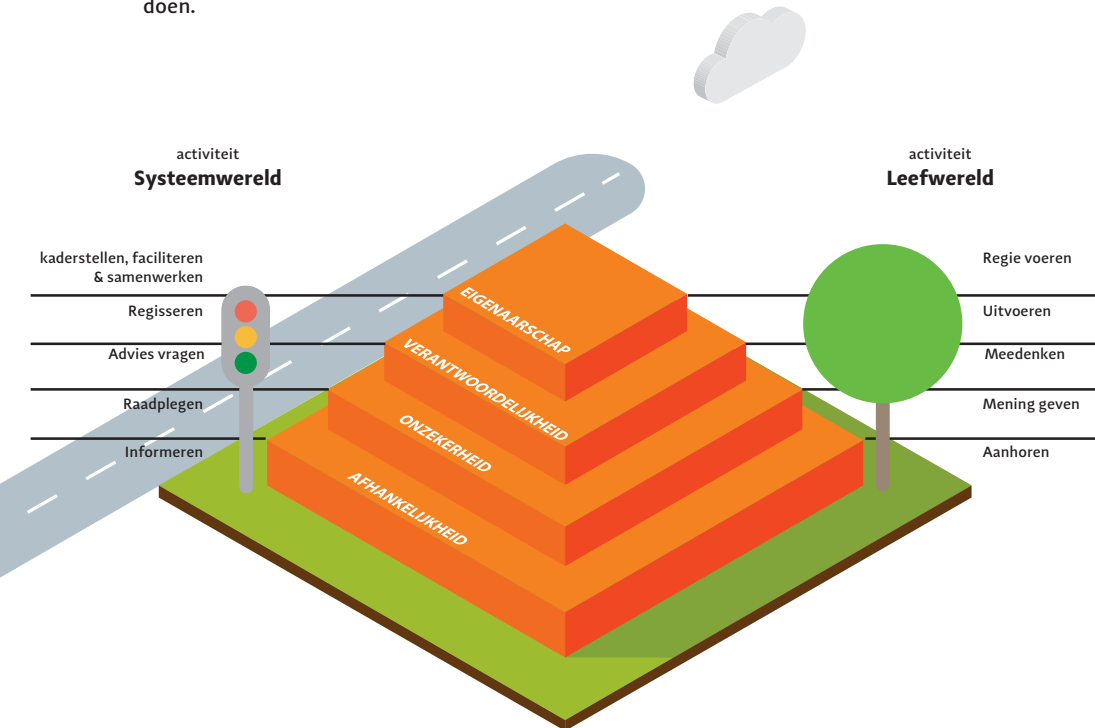
SAMENWERKEN AAN INCLUSIVITEIT

DOELSTELLING: UITVOERING IN DE PRAKTIJK

Drie corporaties en vijf zorgorganisaties zetten vanuit hun gedeelde maatschappelijke betrokkenheid praktische wijsheid en actie onderzoek in voor een leefbare inclusieve samenleving. Zo vinden ze oplossingen en borgen ze vanuit een optimale samenwerking en partnership de leefkwaliteit in de wijken van Nijmegen. Ze zoeken hierbij actief de samenwerking met andere (maatschappelijke) partijen met burgers en burgerinitiatieven en met de gemeente Nijmegen. De gemeente Nijmegen heeft de intentieovereenkomst tussen deze betrokken partijen met positieve waardering in ontvangst genomen.

OPDRACHT

Een innovatieteam van de betrokken organisaties, onderzoekt zo hoe een inclusieve buurt – met als metafoor een dorpsplein-gecreëerd kan worden o.a. op het Pro Personaterrein. Daarbij is door deze partijen al vastgesteld dat stijging op de trap van eigenaarschap randvoorwaardelijk is om tot een wijk te komen, waar iedereen probleemloos met elkaar samen leeft en mee kan doen.

DE BELANGRIJKSTE 20 INGREDIËNTEN

Om de gewenste groei op de trap van eigenaarschap te maken, zijn 20 ingrediënten benoemd die bepalend zijn voor het succes van het inclusief dorpsplein. Het innovatieteam gaat aan de slag om op die onderdelen te stijgen op de trap van eigenaarschap. Alle praktische wijsheden die ze daarbij opdoen stoppen we in een gereedschapskist, die we graag delen met anderen en/of inzetten in andere buurten en wijken van Nijmegen.

BEWONERS	Gemotiveerde en communicatieve bewoners	
	Zelfredzame bewoners (financieel en grens zorgzwaarte)	
	Selectie van bewoners (70% dragers, 30% vragers)	
	Bewoners die een bijdrage leveren aan gemeenschap	
	Bewoners die open staan voor hulp en behandeling	
WONEN	Scheiden wonen en zorg	
	Veiligheid en leefbaarheid	
	Geschikt, betaalbaar & toekomstbestendig	
	Dorpsplein & (toevallige) ontmoetingsplekken	
	Woonvereniging met bestuur	
ZORG	Fysieke plek voor professionals	
	Financiëring: beschikingsvrij + vierkant	
	Zorg voor de mens achter de cliënt	
	Afspraken regie met burens en professionals	
	Voldoende en passende (beh.)zorg en begeleiding	
SAMEN	Proeftuin: partnerschap, ontschotting & monitoring	
	Community coach	
	(Zorg) ondernemers	
	(Arbeids) participatieprogramma	
	Connectie terrein met de omgeving	

GEREEDSCHAPSKIST VOOR INCLUSIEVE WIJKEN

- Maak goede voorbeelden in de wijk hip, zodat anderen hen willen volgen
- Investeer niet alleen in zorgvragers, maar faciliteer ook zelfredzamen en zelfredzaamheid
- Beloon of ondersteun dragers die willen 'geven en delen'
- Beloon of ondersteun vragers die hulp en zorg aanvaarden

- Zorg voor meer differentiatie in de woningvoorraad (Beschermd Wonen, wonen in een community, gemengd wonen etc.)
- Maak inclusieve wooncontracten over goed huurder, maar ook goede buur zijn, al dan niet in samenwerking tussen zorgorganisatie en corporatie
- Zorg voor goede instructie dat een veilige en gezonde woning ook veilig en gezond wordt gebruikt
- Activeren/belonen/ faciliteren van actief burgerschap
- Stimuleren van alle vormen van zelfbeheer en zelfbestuur

- Ga uit van de mens en zijn kunnen (positieve gezondheid)
- Bij de betrokkenheid van meerdere (zorg)partijen is de ondersteuning ontschot
- Kom als zorgprofessionaal ook naar de spontane ontmoetingsplekken in de wijk
- Maak tezamen met andere zorgpartners geld vrij voor vrije besteedbaar zorgbudget
- Benader iedereen vanuit wat die wel kan i.p.v. wat die niet kan
- Zie zorgplannen als een combinatie van professionele zorg en informele ondersteuning, waarbij het gewone leven het uitgangspunt is

- Zoek de samenwerking met al bestaande partijen in de buurt of wijk, b.v. sociaal wijkteam, burgerinitiatieven en buurtcomité's
- Gebruik experimenten om bewust buiten bestaande kaders te werken
- Heb vooral oog voor zinnig bezig zijn (werk, participeren in de wijk, erbij horen, ertoe doen)
- Belonen/faciliteren actief burgerschap
- Onderzoek alle vragen van zelfbeheer en zelfbestuur
- Geef maximaal ruimte aan lokale bedrijvigheid
- Verleid lokale ondernemers tot samenwerking met vrijwilligers

Het innovatieteam: Mariëtte Welbers (Portaal), Elle van de Wall (Talis), Lana Navest (Woonwaarts) Daantje Daniëls (VrisZorg), Sascha Stoffelen (Driestroom) en Marcel Rijs (p1BW), Annelke de Vocht (Pro Persona), Annelke Wijnhoff (projectleider)

BRONNENLIJST

Literatuur:

[Complete dissertation](https://bit.ly/38arLyX) (<https://bit.ly/38arLyX>)

[Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen](https://bit.ly/3mn3iM4) (<https://bit.ly/3mn3iM4>)

[In verbinding met de wijk](https://bit.ly/3aiL4sr) (<https://bit.ly/3aiL4sr>)

[Beeldvorming cruciaal bij laten meedoen van mensen met een beperking](https://bit.ly/3mtmE1Y) (<https://bit.ly/3mtmE1Y>)

[Davelaar M., Gruppen A., en Knevel J. \(2018\) Goede burens. Lessen uit de gemiddelde woonprojecten in Utrecht.](#)

Van Dijk N., Jansen P., Lubbers E., Looman M. (2020) Zorg in de wijk voor mensen met EPA.
www.rijksoverheid.nl

Van der Post L.F.M., Koenders J.F., Dekker J.J.N., Beekman A.T.F. (2019). Sociaal isolement en ggz-gebruik bij patiënten met een ernstige psychische aandoening. TIJDSCHRIFT VOOR PSYCHIATRIE 61(2019)7, 445-454

Van der Velden J., Tiggelho

[Sociale rolversterking strategieën](https://bit.ly/2LGZRTM) (<https://bit.ly/2LGZRTM>), voor meer literatuur: www.socialerolversterking.nl.

movisie.nl/interventie/abcd, voor meer literatuur zie [About DePaul](https://bit.ly/37mFZ0n) (<https://bit.ly/37mFZ0n>)

ven, P., Wassenberg, F. (2016). De Magic Mix. Een verkenning van wooncomplexen waar verschillende doelgroepen samenwonen. www.platform31.nl

WONINGCORPORATIES

PORTAAL

woonwaarts

ZORGINSTELLINGEN

Pro Persona
geestelijke gezondheidszorg

IRISZORG

rijn
 rijn **nijmegen & rivierland**

